

El grup de treball TECNE: turbina d'aprenentatges

16-1-2009

Autors/es: Grup de treball TECNE

Índex

1. Situació de partida com a context d'oportunitats	2
L'atenció a les diversitats com a focus essencial d'atenció	2
Un nou context normatiu innovador i flexible	2
Els tallers d'ensenyament en contextos no escolars existents	3
La implicació de centres, docents i entitats	4
2. Problema a resoldre	4
Una fórmula matemàtica: homogeneïtzació + aïllament = fracàs escolar	4
3. Objectius de la iniciativa educativa	5
Establir connexions ...entre matèries (transversalitat)...	5
...entre contextos de la vida quotidiana...	6
...i agents (coresponsabilitat i acció local integrada)	6
4. Recursos emprats	7
El <i>moodle</i>: un recurs per a una metodologia de treball innovadora	8
5. Processos posats en marxa per a resoldre els problemes educatius identificats	8
6. Resultats obtinguts	9
Centres, alumnat i professorat	9
Entitats dinàmiques i vinculades	10
Àmbit local proper	11
Coresponsabilització i acció local integrada: un model educatiu compartit	11

1. Situació de partida com a context d'oportunitats

El Grup de treball TECNE, tallers d'ensenyament en contextos no escolars amb grups d'alumnes d'ESO amb dificultats, com a turbina¹ de processos d'ensenyament-aprenentatge, té com a base la constitució d'una sèrie d'elements afavoridors:

L'atenció a les diversitats com a focus essencial d'atenció

Aquesta experiència educativa parteix d'entendre l'atenció a les diversitats com a atenció a la particularitat de tot l'alumnat. Així, aquesta perspectiva cerca com donar suport als joves perquè puguin mantenir amb èxit la seva escolaritat per tal de poder assolir les competències bàsiques de l'etapa secundària obligatòria.

L'atenció es treballa en contextos no escolars en xarxa amb l'administració, el centre i altres institucions, de manera que l'alumnat pugui realitzar experiències educatives que el promocionin socialment.

Un nou context normatiu innovador i flexible

El sistema educatiu català s'ha dotat recentment d'un nou context normatiu en el marc de l'educació secundària obligatòria que esdevé un estímul per a la metodologia d'aquesta experiència educativa. Així, aquest curs 2008-2009 s'està duent a terme la implementació dels programes de diversificació curricular descrits en la LOE i en altres disposicions normatives que els regulen².

¹ “Motor rotatiu que transforma l'energia cinètica, potencial, interna o de pressió d'un fluid en energia mecànica.”

² Les disposicions normatives que regulen els programes de diversificació curricular a les quals ens referim són les següents:

Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.

Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

Instruccions per a l'organització i el funcionament dels centres educatius públics d'educació secundària. Curs 2007-2008. Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya.

Ordre Edu (295/2008, de 13 de juny, per la qual es determinen el procediment i els documents i requisits formals del procés d'avaluació en l'educació secundària obligatòria.

Els programes de diversificació curricular són l'expressió concreta d'una mesura d'atenció a la diversitat dins d'un currículum obert i flexible que permet respondre a les peculiaritats de l'alumnat mitjançant una proposta curricular significativa i global sobre què ensenyar i aprendre (objectius i continguts) i com ensenyar i aprendre (organització, metodologia i avaluació).

Els tallers d'ensenyament en contextos no escolars existents

Els tallers TECNE, impulsats pel Consorci d'Educació de Barcelona, van iniciar-se de manera experimental fa tres anys com a itineraris alternatius a l'aula ordinària adreçats a l'alumnat amb dificultats d'aprenentatge en el segon cicle de l'ESO. En aquests anys s'ha avançat en la sistematització dels continguts, les metodologies i l'avaluació de l'activitat per tal que afavoreixi l'adquisició per part d'aquest alumnat de les competències bàsiques.

Aquests tallers tenen una durada de vint a trenta hores trimestrals, que s'acostumen a organitzar en sessions setmanals d'entre dues i tres hores i s'ofereixen a grups reduïts, d'uns dotze alumnes generalment.

El Consorci d'Educació actua amb la identificació dels tallers entre l'oferta que presenten entitats diverses de la ciutat i en promou l'adaptació curricular per tal que esdevingui un recurs a realitzar dins l'horari lectiu, avaluable i amb la presència activa del professorat referent.

La utilització d'uns espais fora dels instituts d'educació secundària, amb recursos materials i humans, apropen l'alumnat a diversos contextos culturals i professionals, milloren els aprenentatges i afavoreix l'assoliment de les competències bàsiques. Així, es pretén augmentar el nombre d'alumnes graduats en educació secundària i estimular el pas als estudis postobligatoris.

D'aquesta manera, els tallers volen ser instruments que facilitin un aprenentatge més significatiu i introdueixin modificacions qualitatives en l'organització de la secundària. Aquestes modificacions estan relacionades amb l'aprofitament dels recursos innovadors del territori per millorar l'aprenentatge; canvis en els continguts curriculars i els mètodes d'ensenyament, i la utilització i l'aprofitament de les tecnologies de la informació i la comunicació, entre d'altres.

Els tallers són impartits per tècnics especialistes de les entitats col·laboradores i el professorat referent dels alumnes participants, que a més de vincular aquest contingut

amb la matèria curricular i el treball d'aula, és el responsable de l'acompanyament i de la participació adequada del grup a cada taller.

Actualment, les entitats que col·laboren en el desenvolupament dels TECNE són les següents³:

- Ateneu Popular de Nou Barris (taller de circ)
- Consorci El Far (taller de navegació a vela tradicional Grumet-Èxit)
- Fundació Comtal (taller de vídeo)
- Impulsem SCCL (taller de fusteria, joieria i confecció)
- La Cibernètica – Centre de treballs visuals (tallers sobre TIC)
- Zoo – Càtedra El Cervell Social (taller d'observació de primats “Tan monos com jo”)

La implicació de centres, docents i entitats

Atès que és una experiència d'innovació educativa que persegueix modificar les estratègies educatives del professorat front l'alumnat amb dificultats, el nucli essencial per poder a dur a terme aquesta experiència, s'ha comptat amb la voluntat i implicació de docents i centres, que han proposat i elaborat aquesta proposta, i han ajudat a impulsar-la; cosa que provoca un efecte multiplicador entre els equips docents dels instituts.

2. Problema a resoldre

Una fórmula matemàtica: homogeneïtzació + aïllament = fracàs escolar

Durant molts anys, els centres educatius s'han trobat amb la situació que, malgrat l'heterogeneïtat de l'alumnat i de l'entorn, i de la seva voluntat d'atenció a les diversitats, l'alternativa possible, per la rigidesa del sistema educatiu, es basava en la homogeneïtzació de l'organització, la metodologia i els sistemes d'avaluació i en la desconexió entre els continguts curriculars i els sabers competencials necessaris per a l'èxit personal integral (no només acadèmic). Només els centres més emprenedors, amb equips directius estables i cossos docents implicats, han proposat i experimentat fórmules

³ En els annexos i el material audiovisual es descriu més detalladament els diferents tallers.

diverses, que han estat la base de l'actual reforma del sistema educatiu quant a diversificació curricular.

Cal tenir en compte, però, que sovint les respostes per a incloure aquell col·lectiu d'alumnes desafectes a la institució escolar es trobaven fora del centre educatiu. En legislacions anteriors l'alternativa era externalitzar les accions educatives o establir escolaritzacions compartides (UEC). En l'actualitat, el que es proposa és treballar aquestes diversitats amb tot el grup classe, sortint del centre durant 10 hores lectives, com a màxim, per realitzar activitats en què es treballa d'una altra manera un àmbit de coneixement.

De la mateixa manera, la poca connexió entre els diferents agents educatius que intervenen en un mateix barri provoca una limitació en la seva potencialitat com a zona educadora.

Està comprovat que els centres més permeables amb l'entorn i més flexibles en l'organització amb vista a entendre totes les diversitats, ofereixen oportunitats d'èxit.

3. Objectius de la iniciativa educativa

La iniciativa educativa que presentem es concreta en el *Grup de treball: els TECNE com a àmbit pràctic d'un programa de diversificació curricular* (quant als tallers Grumet-Èxit i "Tan monos com jo"), i pretén:

Establir connexions...

...entre matèries (transversalitat)...

Configurar un currículum (definició de competències, contingut, context i recursos) **estable** —que fixi els paràmetres per a la selecció, l'adquisició, el tractament, la utilització i la valoració dels continguts diversos per a la diversificació curricular—, **flexible i dinàmic** segons la realitat de cada centre i el seu alumnat, en què la **integració de matèries**, a través d'un eix temàtic compartit, permeti a l'alumne entendre millor la realitat, aplicar el

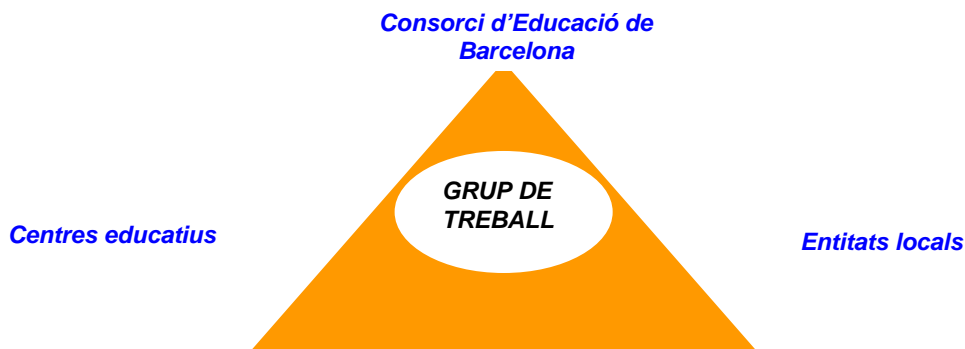
coneixement a la resolució de problemes, explicitar connexions dels diferents camps del saber i descobrir interdependències epistemiques i metodològiques.

Aquest currículum forma part de la matèria avaluable i ha estat avalat per la inspecció educativa de cada un dels centres participants.

...entre contextos de la vida quotidiana...

Les competències bàsiques requereixen un aprenentatge situat, és a dir, un aprenentatge vinculat a un determinat context aplicat i a unes determinades tasques. Aquests supòsits que orienten la pràctica tenen una conseqüència directa: la necessitat d'obrir les escoles a l'entorn, aconseguir que es diversifiquin les situacions i els ambients d'aprenentatge i dotar de valor educatiu els aprenentatges adquirits en els diversos contextos.

La col·laboració mútua que es dona a través del grup de treball fa que el projecte del centre escolar interactui amb l'entorn local. D'aquesta manera, hi ha un aprofitament dels recursos innovadors del territori per tal de millorar l'aprenentatge, com a **manera d'afrontar la complexitat del context social i educatiu de col·lectivament i coresponsable**. Això comporta també implicacions organitzatives entre les entitats del barri o la ciutat i els instituts d'educació secundària i el Consorci d'Educació, que s'estan concretant en sistemes de seguiment i d'avaluació que permeten anar redefinint i actualitzant les propostes des d'una perspectiva de treball conjunt.

... i agents (coresponsabilitat i acció local integrada)

Aquesta organització global fa necessària una **estreta coordinació** no tan sols entre el grup de treball, format per professorat de diferents centres, membres de les entitats

col·laboradores i tècnics del Consorci d'Educació, sinó, *a posteriori*, entre els equips docents de cada centre participant del taller i els equips pedagògics de les entitats.

Aquest procés s'orienta cap a la innovació i la prospecció de noves dimensions de l'educació i per tant, del currículum.

Una altra implicació d'aquesta orientació és que exigeix que el professorat i les entitats facin un procés d'elaboració conjunta del material, tant del contingut que es desenvoluparà com dels ítems per a l'avaluació. Les trobades presencials del grup de treball i l'espai virtual *moodle* esdevenen eines complementàries de formació – pràctica reflexiva i de producció de materials i difusió entre el professorat i les entitats. També contribueix, en aquesta línia, a configurar una metodologia de treball comuna i col·laborativa.

4. Recursos emprats

Com a prèvia al grup de treball, és evident que els recursos per a realitzar els diferents tallers són fonamentals. Es disposa d'un cofinançament en què, depenent de la situació del centre i del tipus d'entitat, hi col·labora el districte, el mateix centre i l'entitat, i en tots els casos el Consorci d'Educació de Barcelona.

La presència d'espais de trobada entre professionals genera un **treball en xarxa** (un espai on hi ha interdependència, continuïtat i sense una autoritat sobirana que decideixi per tots en cada moment) que multiplica l'abast de les aportacions individuals. Aquesta opció metodològica és una eina fonamental si es volen aconseguir respostes cada vegada més potents i efectives davant l'actual context educatiu. Enfront de la complexitat d'aquest, només es pot avançar amb respostes complexes.

Així, el grup de treball esdevé un motor pel canvi metodològic alhora que es constitueix com una eina formativa per als docents implicats. Cal dir que ambdós aspectes – metodològic i formatiu– tenen un impacte en el centre educatiu (equip docent i alumnat). La interdisciplinarietat que aporta el professorat i els professionals (la tripulació del vaixell, la primatòloga, etc.) facilita la interconnexió de matèries i metodologies.

Els elements de coresponsabilització i acció local integrada ja esmentats estan relacionats amb la voluntat de fer un **treball transversal**, basat en el coneixement mutu,

en la promoció de la formació – pràctica reflexiva, en compartir objectius, reflexions, especificar l'organització i la metodologia de treball comuna, elaborar programacions i afavorir la coordinació i col·laboració estables.

El moodle: un recurs per a una metodologia de treball innovadora

El *moodle* és un **entorn virtual** que és utilitzat pel grup de treball com a àrea complementària de treball i **comunicació** en què es recullen les experiències i recursos (documents elaborats i activitats que es realitzen); també és una eina a què, en el futur, tindrà accés l'alumnat dels diferents centres participants dels tallers⁴.

En definitiva, un espai on es poden assajar noves maneres d'ensenyar i aprendre mitjançant les TIC i on es genera comunitat i es facilita l'intercanvi. A més del material en paper, es pot treballar (entitats-alumnat-professorat) amb carpetes informàtiques, correu electrònic i fòrums virtuals, en què es comparteixen idees, suggeriments i notícies que ajuden a portar a terme les propostes educatives.

5. Processos posats en marxa per a resoldre els problemes educatius identificats

El grup de treball, com a generador d'espais de trobada multiprofessionals orientats a una acció més o menys definida, proposa processos innovadors que actualitzen metodologies segons les noves exigències del context socioeducatiu. Aquest cabal d'implicació creativa genera respostes que van conformant un **pòsit de continguts i metodologies**. La diversificació de materials, l'aprenentatge cooperatiu i el treball per tallers-projectes són diverses maneres de facilitar als alumnes experiències d'aprenentatge més riques i significatives. En aquest sentit, el grup de treball confereix un espai i un temps de planificació i avaluació de la pràctica que ho fa possible i sostenible en el temps.

L'estructura organitzativa del grup de treball, el fet que després s'hagi d'aplicar allò que s'ha elaborat a les aules i que es vegin els resultats obtinguts, fa que es **vencin possibles resistències** de la resta dels equips docents i de les entitats. És clar que existeixen problemes de llenguatges diferents, de pràctiques divergents, de manca de

⁴ <http://phobos.xtec.cat/mplana75/moodle/> . Nom usuari: ceconomia. Contrasenya: ceconomia

definició de responsabilitats de cadascú o dificultats per a canviar cultures organitzatives. Però la connexió entre el professorat i les persones i els col·lectius de la iniciativa social o altres institucions es justifiquen des de la lògica horitzontal i simètrica que permet la proximitat a la qüestió de voler millorar els aprenentatges i les competències bàsiques de l'alumnat.

Aquesta perspectiva integradora, la voluntat d'anar més enllà del camp propi de cadascú, porta a la necessitat de transversalitzar les propostes de programacions i les maneres d'actuar. El professorat i les entitats implicades entren en un camí que els orienta cap a la innovació i la prospecció de noves dimensions de l'educació. Aquesta col·laboració mútua fa que el projecte del centre escolar interactuï, es visualitzi en l'entorn local i provoqui **sinergies**, un dels factors d'innovació amb més futur.

6. Resultats obtinguts

Una experiència com la del grup de treball genera uns resultats (uns fons, un document en què es reflexiona sobre l'aplicació de la normativa vigent, uns materials didàctics, uns dossiers, una pràctica nova...) però també unes dinàmiques que afavoreixen altres projectes en el marc de la nova normativa d'atenció a les diversitats i del projecte global de centre. Per tal de millorar la tasca quotidiana a les escoles i també a les entitats que hi col·laboren.

En aquest sentit, el grup de treball, amb la col·laboració entre entitats i centres escolars que implica, dóna fruits importants com a resultat, com a model i com a procediment de col·laboració i canvi. L'estabilitat i la solidesa d'una plataforma d'actualització de les pràctiques educatives, tant dels centres escolars com de les entitats, en seria una de les conseqüències.

Per una altra banda, com a turbina de processos, també s'obtenen resultats en els altres agents implicats:

Centres, alumnat i professorat

La decisió de fer un taller TECNE comporta que el centre aposti per una organització a secundària diferenciada, en què s'implica no només el professorat vinculat directament al grup que realitza el taller, sinó la resta de l'equip docent. Només pel fet de la seva participació, i més si el professorat està vinculat al grup de treball, ha fet que els espais de coordinació fossin també espais de reflexió, planificació i concreció innovadora, per tal

d'adequar les propostes del grup de treball i els continguts treballats al taller. De fet, malgrat que presencialment no sigui tot l'equip professoral el que participi dels tallers, és un projecte assumit per tot l'equip.

Hi ha també un gran impacte en les relacions de convivència, autoritat, respecte a les normes i autonomia entre l'alumnat i el professorat.

Per una altra banda, proposar alternatives educatives innovadores per a l'alumnat que està cansat d'un sistema educatiu rutinari o que per ser nouvingut li costa encaixar, afavoreix la inclusió de tot l'alumnat i dona resposta a un dels eixos principals del nostre sistema educatiu. També s'afavoreix perfilar els criteris d'avaluació tenint en compte no tan sols els objectius assolits, sinó el recorregut de millora de cada noi i cada noia.

En aquest marc, cal tenir en compte que l'alumnat que participa dels tallers TECNE són a una aula oberta o vénen com a crèdit variable, i que no per aquest motiu perden contacte amb els aprenentatges de l'aula ordinària, al contrari.

Quant a l'alumnat, la millora dels seus resultats competencials són evidents. En un alt percentatge dels casos, els tallers no tan sols ajuden a entendre i aprendre els continguts curriculars d'una manera aplicada, sinó que també són una font de motivació perquè l'alumnat s'esforci a aconseguir el graduat en educació secundària i continuar formant-se. La importància que es dóna al llarg de les sessions al vessant orientador i professionalitzador és clau per a aconseguir aquest resultat.

	2007-08	2008-2009
Centres	22	28
Alumnat	622	774
Grups	68	71

Dades de participació als tallers TECNE

Entitats dinàmiques i vinculades

Un altre resultat d'aquest procés és el dinamisme que han adquirit les entitats implicades en el grup de treball, en concret, i en els TECNE en general, adaptant i millorant les seves propostes, ja que sovint es tracta d'institucions que realitzaven ja projectes educatius en l'àmbit extraescolars, com visites culturals o aules taller, per adequar-les als requisits i les exigències del sistema educatiu, incloent el currículum ordinari dins l'horari lectiu,

reflexionant conjuntament amb els centres i el professorat, i creant sistemes d'avaluació del projecte en què l'alumnat també pot fer les seves aportacions.

Àmbit local proper

En l'experiència educativa impulsada apareix la proximitat com un element bàsic, tant en el contingut com en el format del treball entre entitats i instituts. Aquesta proximitat està molt relacionada amb la voluntat d'assolir intervencions més contextualitzades i ajustades a les necessitats i oportunitats particulars de cada territori. És des del Consorci d'Educació de Barcelona que es genera el marc, juntament amb el districte, la inspecció i els serveis educatius.

Per una altra banda, el coneixement útil que adquireix l'alumnat i la resta dels agents educatius implicats en aquest procés canvia la visió que es té sobre l'entorn.

Coresponsabilització i acció local integrada: un model educatiu compartit

En conclusió, el grup de treball com a iniciativa de cooperació educativa esdevé:

- un sistema de cooperació entre centres escolars, entitats i el Consorci d'Educació
- una resposta integrada al problema del fracàs escolar a partir de la coresponsabilització i la implicació d'aquest conjunt d'agents i serveis del territori (ciutat-districtes-barris)
- una actuació en l'àmbit territorial concret ordenada i estable
- un dinamitzador i potenciador d'actuacions coordinades entre els centres educatius i l'entorn

De manera que el grup de treball, com a plataforma de coordinació, producció i difusió de pràctiques educatives de diferents agents educatius (entitats - instituts d'educació secundària - Consorci d'Educació), permet millorar l'acció educativa conjunta.

A través de la pràctica hem pres consciència que si es vol ser efectiu, cal sumar esforços i recursos. S'ha constatat que calen visions complementàries en un mateix àmbit d'actuació. Que hi ha diversos professionals i entitats planificant i treballant de manera coresponsable en la resolució dels problemes i en l'atenció a les necessitats. Aquestes actuacions múltiples i plurals permeten detectar buits. Suposa una implicació més gran

**Consorci d'Educació
de Barcelona**

Generalitat de Catalunya
Ajuntament de Barcelona

però a la llarga molt rendible. En definitiva, aquestes noves maneres d'afrontar la complexitat del context social i educatiu de col·lectivament i coresponsable han aparegut amb l'objectiu d'aconseguir millorar els aprenentatges i suscitar interessos culturals i professionals en l'alumnat de secundària.

Es constata que l'existència del grup de treball contribueix a consolidar les experiències educatives dels diversos tallers. En concret, s'han articulat sistemes de seguiment i d'avaluació que permeten anar redefinint-les i actualitzant-les.

Implícitament, promou un model de desenvolupament educatiu amb compromís de coresponsabilitat entre diversos actors de l'àmbit de la ciutat. Es pretén assolir l'èxit escolar amb una voluntat integradora i, amb diferents graus, des d'una perspectiva de treball conjunt entre els instituts d'educació secundària, les entitats de barri o ciutat i el Consorci d'Educació.